

Degusteu el *Diccionari de la traducció catalana*, llegiu-lo...

per Montserrat Franquesa

...la història de la literatura catalana l'haurà de tenir en compte». Amb aquests consells i bon pronòstic tanca Joaquim Mallafrè el pròleg del *Diccionari de la traducció catalana*, dirigit per Montserrat Bacardí i Pilar Godayol, que va veure la llum el novembre de 2011.

Aquell mateix mes se'n va fer la presentació a l'Institut d'Estudis Catalans. Al llarg del 2012 el *Diccionari* ha estat objecte de ressenyes en diverses publicacions i de presentació en dues de les facultats de traducció que han participat en l'elaboració i l'edició, la Facultat de Traducció de la Universitat Autònoma de Barcelona i la de la Universitat de Vic. El 2012, el *Diccionari de la traducció catalana* ha obtingut el Premi de la Crítica Serra d'Or de Recerca en Humanitats que atorga cada any la prestigiosa revista per destacar la producció de l'any anterior. Sense cap mena de dubte, les paraules de Mallafrè són ben encertades. Degusteu-lo, llegiu-lo i tingueu-lo en compte!

Les directores Montserrat Bacardí i Pilar Godayol escriuen en les pàgines de la presentació que al costat de traductors «indiscutibles» hi són també els que han estat «negligits» en altres obres com, per exemple, les històries de la literatura, «sovint per la dificultat de descobrir-ne les dades». Tot seguit afirmen que una de les tasques que es van proposar des del principi va ser «rescatar de l'oblit veus emmudides o silenciades». Hem de destacar el valor que té aquest aspecte, perquè és precisament el que fa gran aquest diccionari.

L'elaboració del *Diccionari de la traducció catalana* ha comptat amb una vuitantena de col·laboradors, coordinats per les professores Bacardí i Godayol, que han estat les directores d'una orquestra de gairebé vuitanta músics. Com en tota orquestra, en la preparació d'aquest diccionari també hi ha hagut el grup dels primers i segons violins, les violes, els violoncels, les flautes i oboès, trombons i baixos, imprescindibles tots ells per fer sonar la partitura. Ells han fet sentir la veu dels grans traductors i traductores, les entrades que tots espereu trobar en un diccionari de la traducció catalana.

Hi ha, però, altres instruments que formen part de l'orquestra i que intervenen molt poc, que han d'estar en silenci al llarg de molts compassos o que potser no han d'intervenir fins al final. El timbal, per exemple, que només pot fer dues notes, la tonal i la dominant, o si voleu, els platerets, instruments que fan una intervenció breu, puntual. Tot i això, formen part de la melodia. I moltes vegades sense ells l'obra no seria completa, li faltaria aquell compàs únic o el toc final que moltes vegades esperem al llarg de tot el concert o de l'òpera i la clou de manera perfecta.

Com si d'una orquestra es tractés, la col·laboració d'alguns especialistes va consistir en tocar els

platerets o, el que és el mateix, donar els tocs precisos de timbals. Jo mateixa vaig entrar a col·laborar quan ja feia temps que s'elaboraven entrades, en un moment en què l'obra havia avançat bastant i els traductors cabdals ja estaven fets o encarregats. Aleshores es tractava d'esbrinar quins traductors podien haver quedat «negligits» fins al moment. Així és com alguns especialistes vam poder aportar les fitxes de traductors que per primera vegada apareixerien referenciats en un diccionari: Joan Bellés i Juli Pallí, col·laboradors de la col·lecció de clàssics grecs i llatins de la Fundació Bernat Metge, Pere Villalba, Antoni Avellà i, també Josep Rius-Camps, que obtingué el premi de traducció Ciutat de Barcelona l'any 2009. Altres entrades corresponents a traductores també participaven de la voluntat especial de les editores de donar veu a la tasca de dones que han interpretat compassos cèlebres de la nostra història cultural i que podien quedar en l'oblit: des d'Anna d'Ax fins a la llatinista i professora gironina Dolors Condom o l'hel·lenista Montserrat Ros. Petites aportacions, si voleu, però que de prop revelen una feina ingent en el camp de la traducció catalana.

Montserrat Bacardí i Pilar Godayol escriuen, al final de la presentació, que la participació de tots els col·laboradors ha estat «indispensable», encara que la seva aportació hagi estat «més o menys regular i esporàdica». Donar valor als detalls petits és el que fa gran una empresa. Com diem en la llengua internacional «malgranda estas bela kaj grava», això és, les coses petites són belles i valuoses. Aportar a aquest diccionari entrades «petites» va ser una feina per encàrrec, mentre les fèiem no vam ser conscients del seu valor i ben mirat són les que el fan gran. Al llarg de tants anys de feina, això només ho devien saber les directores, i ara ja en pot gaudir tothom. Llegiu totes les entrades i degusteu-les, no us en penedireu.